

مکتبہ علمیہ

۱۸ نجی سنہ

۱۵ ربیع الآخر ۱۳۱۵

جزو، عدد : ۶۸

انشای کلام حقنده ابن اثیرک ملاحظه سی

(بین البغای عثمانیه) ترکیبناک، قلمزدن صادر اولسی اوزرینه مدحت افندی حضرتلری طرفندن گوردیکی اعتراض ایله اوبابده کی ملاحظه نمز مجموعه ابوالضیانک ۶۶ نجی جزونده نشر اولغش ایدی .

بودقه فضلاى اجبادن بر ذات معارفسمات طرفندن آلتان بر تذکره بوگی خلاف اصول وقاعده ترکیبناک بین البغای عرب جواز استعمالی حقنده بعض فواید ادیبه نی ناطق اولغله عیناً آتیه درج ایدلی .

ادیب شهیر ابن اثیر (المثل السائر فی ادب الکاتب والشاعر) نام اثرنده صفت تألیف الفاظی سکر نوعه تقسیم ایله اصیغ الفاظک اختلاف و اتفاقه دأر نوع سادس عنوانیه تسطیر ایلدیگی مجت مخصوصک اوانلنده نوع مزبۇرک صناعت تألیف الفاظده منزلت بلندی و یایه رفیعی اولدیغنی سویلدکن صکره دیورکه :

« فن فصاحت مدعیارندن بعضاری ایله گورشدم . بن آنلره آنلر بنله تعاطی افکار و گفتار ایلدک . بن آنلره آنلر بکا سوال ایتدک . گوردیم که هیچ بری بۇ خصیصه نی لایق اولدیغنی صؤرتده فهم و اذعان ایدمه مامشدر . »

تمهید ایلدیگی شؤ مقدمه نی متعاقب کندی مستخر جاتنه نقل مقال ایله دیورکه : « بر لفظ ، صیغه اسمدن صیغه فعله ، یا صیغه فعلدن صیغه اسمیه نقل اولغق گبی . یاخۇد ماضیدن مستقبله ، یا مستقبلدن ماضیه ، یا مفرددن ثنیه ، یا جمعه ، یا صیغ نسبته ، یا دیگر بر صیغه به نقل اولغق گبی . بر هیئتدن دیگر هیئته نقل اولغقله چیرکینلگی کیدرده بر کوزلک پیدا ایدر . یاخود حسن و آتی زائل اولورده کندیسنه بر چیرکینلک گلور . دها غریبی بودرکه ، بر لفظک بر موقعده ایرادی کوزل

دوشرده بشقه بر موقعدہ استعمالدن نفرت حاصل اولور. بعضاًده اولورکه برلفظدن عدوله هیچ بر دلیل اولمیدنی حالده آنک استعمالدن عدول اولنور. کنه سرتینه اطلاع ممکن اولیان بؤگی مواضع عجیبده ایسه آنجق ذوق سلیمدن استفادایلدور» خلاصه ویا قسمماً نقل وترجه ایلدیگمز آتی، یدی صحیفه‌ک مسروداتی ادیب مشار الیه امثله لازمه ایله توضیح و شواهد عدیده ایله تنویر ایلدیگی اثناده شو سوزلریده ایراد ایدور: «مصدرلرک جمعنده حسن یوقدر. لطافت آتی مفرد اوله‌رق استعمال ایتکده‌در. مصادرک جمع اوله‌رق استعمال اولمیدنی موافعدن بری (عنتره) نك شو یتیدر:

«فان یبرأ فلم انفث علیه

وان یفقد فحق له المفقود»

«(فقود) لفظی (فقد یفقد فقدا) قولمزدن اوله‌رق جمع مصدردر. بؤگی برلفظک استمانه جواز وار ایسه‌ده نه لذید، نه خوشکواردر. بز معاشر ادبا ایسه قوللاندیگمز الفاظک استعمالنده جواز دگل، او الفاظک حسن وآنسه باقارزکه. بؤده ذوق سلیمک حکمنه رجوع ایدر. زیرا بؤ صنعتک صاحبی الفاظی وجوه تصریف ایله تصرف و تقلیب ایدرده دهاننده عذب و شیرین اولانی استعمال ایدر. و آغزینک بؤسکوردیگی ترک ایلر. گؤرمز میسک که (همزه‌نک ضمیله) طافه و جماعت معناسه اوله‌رق (امت) دیندیگی کی. (همزه‌نک کسریله) نعمت معناسه اوله‌رق — همت و زننده — (امت) دخی دینلور. حال بؤکه ضمه ایله اولان (امت) لفظنده حسن وار. کسره ایله اولانک حسنی اولیوب استمالی قبیحدر.

«حیرتله مشهوردم اولدی که (الفصحیح) نام کتابک مؤلفی همزه‌نک کسریله اولان (امت) لفظنی انتخاب ایلدیگی الفاظ فصیحه میاننده ذکر ایلش! یشلم که آنده نه فصاحت گؤرمشده، حتی بؤزمه کزین عدادینه ادخال ایتش. بؤنک کی فصیح اولیان دها بر جوق الفاظی‌ده فصیحدر دیه انتخاب ایلش. لکن آکا لوم و معاتبه توجه ایتمز. زیرا آندن بؤبله بر کتابک صدوری بیله حدود اقتدارینه نسبتله چوقدر. اسرار فصاحت، علمای عربیه‌دن اخذ و تلقی اولنمز؛ آنلردن اخذ و تلقی اولنه‌جق شیلر،

یا بر مسئله صرفیه، یا بر کلمه لغویه نك نقل وروایتی و یا خود بؤ مقوله خصوصاً صدر.
اما اسرار فصاحتك، او اسرارى تمیز ایتش رجالی وارد ر.
« برگون بنمله نحو یوندن بری آرمسند (سوره قصص) ده واقع « فلما ان -
اراد ان یبطش » نظم جلیلی حقنده بر مباحثه جریان ایتدی . نحوی دیدی که : -
اولکی (ان) زاندر . اگر حذف اولئوبده « فلما اراد ان یبطش » دینله ایدی .
معنی درست اولوردی . « فلما ان جاء البشیر القاء علی وجهه » قول شریفه
باقیورمیسك که، بوده آنك کیدر . نحاۃ اتفاق ایتشلردر که (لما) دن صکره و فعلدن
اول ورود ایدن (ان) زاندر . - جواباً نحوی به دیدم که: مواقع فصاحت و بلاغته
نحاۃ صاحب فتوی دکلدر لر . و نحاتدن بؤللملری حسبله اسرار فصاحت و بلاغته
آشنا اولملری ده ایجاب ایتمز . شهبسزدر که آنلر قرآن کریمده و کلام فصاحتی -
عربده (لما) دن صکره و فعلدن اول (ان) لفظی وارد اولدیغنی کورملریله بؤ
لفظك ورودی حالنده معنی، آنك سقوطلی حالنده کی معنی کیدر ؛ ظن و زعمه
دوشهرك بؤ لفظ زاندر دیمشدر . حال بؤ که حقیقت حال بؤله اولیوب بلکه
(لما) دن صکره (ان) لفظك اسقاطیله فعل ورود ایتدیگی حالده اوقمله علی الفور
مسارعت قلندیغنه و اسقاط اولمیدیغنی یرده ایسه فعلك وقوعنده تراخی و ابطاء
بؤلندیغنه دلالت ایدر .

« بؤ برطاقم دقیق رموزدر که نحاتدن اخذ وتلقی اولمیز . زیرا آنلر بؤمیدانك
رجالی دکلدر لر »

ایشته عزیزم ! ابن اثیرک بالاده خلاصهٔ اراد ایلدیگم ملاحظاتی، مجموعه كرك ۹:۲ نجی
صحیفه سند کی شو : « بو ترکیبلرک خطا و صوابی دخی - بك چوعمره درس و بره بك فضل -
ومعرفتی حائز اولملری حیثیله - بالطبع فارق ایدلر . فقط اسان و سامعه به خوش گلدیگی
ایچون قوللاشمشدر . بو برزمین شرقدر که آنك لطافتنی یالکز اربانی فارقدر . « قولکزمه
حکماً و معنی مطابقدر . بو باند اطناب کلامه خامده بك چوق شوق و نشاط کوریمورم .
آزایق ارخای عنان ایدمك اولسم سلسله سخن اوزانوب گیدمك او وقت (بهموس)
منظره سی موقعه ، (مشکلسندك) بحی قائم اوله جق . آنك ایچون بو شوق بهوسانه نك
بوراده اوکی آلفسنی و جابدن گوردم . باقی

